

PUBLIEKE
SECTOR
ACCOUNTANTS

Managementletter 2022

Gemeente Woerden

gemeente
WOERDEN

Aan het college van burgemeester en
wethouders van de gemeente Woerden
Postbus 45
3440 AA WOERDEN

Onderwerp
Managementletter 2022

Datum
1 december 2022

Kenmerk
312018009.22.417

Geacht college,

Wij hebben, als onderdeel van de controle van de jaarrekening 2022, de interim-controle voor uw gemeente uitgevoerd. Deze controle is primair gericht op de analyse en evaluatie van de interne beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle. In onze managementletter zijn onze bevindingen en aanbevelingen opgenomen. Tevens heeft deze controle als doelstelling om de aandachtspunten voor de jaarrekening 2022 te signaleren en onder uw aandacht te brengen.

Wij merken op dat deze brief is opgesteld ten behoeve van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Woerden en niet zonder onze toestemming aan derden mag worden verstrekt.

De bevindingen en aanbevelingen dienen te worden gelezen als constructieve aanwijzingen voor het college als onderdeel van het continue proces van het veranderen en verbeteren van de beheersing van de bedrijfsvoering en de kwaliteit van de jaarrekening. Graag willen wij deze rapportage en de daarin opgenomen bevindingen en aanbevelingen nader met u bespreken.

Met vriendelijke groet,

Publieke Sector Accountants B.V.

A. Booij RA

Inhoudsopgave

Contact:

De volgende personen kunnen benaderd worden bij vragen met betrekking tot deze managementletter:

Arie Booij

Tel: 06 1509 2689

Gert Scheele

Tel: 06 1098 0213

Managementsamenvatting	1
1. Inleiding.....	3
2. Onze evaluatie van uw interne beheersing	6
3. Procesbevindingen.....	15
4. Thema's voor de jaarrekeningcontrole.....	21

Managementsamenvatting

Managementsamenvatting

Evaluatie van uw interne beheersing

- Het college heeft aandacht voor de noodzakelijke verbeteringen die gerealiseerd moeten worden in de interne beheersing. De organisatie-ontwikkeling, wisselingen op sleutelposities en een hoge werkdruk die wordt ervaren bij de medewerkers, hebben impact op de voortgang. Deze blijft achter bij uw planning.
- Het eigenaarschap voor interne beheersing in de 1^e en 2^e lijn hebben aandacht nodig, waardoor de 3^e lijn meer in haar kracht kan komen.
- Actualiseer jaarlijks (tijdig) uw financiële processen en toon aan dat verankerde beheersmaatregelen aantoonbaar werken. Verleg de uitvoering van de verbijzonderde interne controle (VIC) naar de 2^e lijn (nu veelal belegd bij de 3^e lijn).
- De frauderisicoanalyse is voor 2022 niet geactualiseerd. Wij blijven benadrukken dat het van belang is dit regelmatig te doen en deze ook met de auditcommissie te bespreken.

Procesbevindingen en VIC

- In het kader van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) legt u verantwoordelijkheden nadrukkelijker bij de 1e en 2e lijn. In 2022 heeft dat te beperkt tot resultaten geleid omdat de 1e en 2e lijn deze verantwoordelijkheid niet gepakt hebben.
- Onderzoeken naar de kwaliteit van de ITGC geven vooralsnog een positief beeld. Regelmatig controles uitvoeren op de IT-omgeving, is van belang voor de verdere ontwikkeling van de VIC.
- Blijf de follow up van eerder gedane aanbevelingen bewaken en zorg voor tijdige opvolging.
- De interne controle op bestedingen inzake de energietoeslag en leefgeldten aan vluchtelingen uit Oekraïne wordt nog opgepakt.

Status rechtmatigheidsverantwoording

- De rechtmatigheidsverantwoording wordt per 1 januari 2023 ingevoerd. In de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV zijn stellige uitspraken gedaan, die opgevolgd moeten worden. Belangrijke aandachtspunten voor u zijn de kaderstelling (verantwoordingsgrens, rapporteringsgrens en normenkader vaststellen, het opstellen en uitvoeren van een integraal intern controleplan en brede betrokkenheid van de gehele organisatie).
- Aandachtspunten zijn verder de evaluatie en kwalificatie van fouten (onduidelijkheden). Wij verwachten dat er vanuit de wetgever de komende tijd nog nadere informatie zal verschijnen hieromtrent.

Overige onderwerpen

- Uit de interne controle blijkt, over het eerste half jaar van 2022, een afwijking van Europese aanbestedingsregels van € 517.000. Omdat het tweede half jaar nog onderzocht moet worden en er nog enkele vragen open staan, verwacht het college dat de uiteindelijke fout in de lijn van de fout van 2021 (€ 1.335.000) zal uitkomen.
- Maak goede werkafspraken met FermWerk over de tijdige aanlevering van verantwoordingsinformatie en maak afspraken over de vorm en inhoud van die verantwoordingsinformatie, waaronder het inzicht in de volwaardigheid van uw vorderingen op bijstandsccliënten.
- Wees alert op mogelijke risico's ten aanzien van borg- en garantstellingen.
- Over de interne beheersing in het sociaal domein wordt goed nagedacht, wat bijdraagt aan de tijdige afronding van uw jaarrekeningproces.
- De resultaatontwikkeling van uw grondexploitaties wordt nadelig beïnvloed door prijsontwikkelingen, inflatie en schaarste. Bij exploitaties met een langere resterende looptijd nog, zijn de (financiële) risico's het grootst.

1.

Inleiding

1. Inleiding

Onze controleaanpak is risicogericht

In het kader van onze interim-controle hebben wij de interne beheersingsomgeving onderzocht, voor zover dit relevant is voor de bijdrage daarvan aan de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking, die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing. Hierdoor is onze analyse en evaluatie beperkter dan dat deze zou zijn geweest in het kader van een opdracht tot het geven van een oordeel omtrent de opzet, het bestaan, de effectiviteit en de efficiency van de interne beheersing als geheel en bestrijkt daarom niet noodzakelijkerwijze alle in de interne organisatie vervatte tekortkomingen. Daarnaast hebben wij een aantal aandachtspunten benoemd waarvan wij het zinvol achten daar bij de controle aandacht aan te besteden.

Wij hebben bij de interim-controle vooral aandacht besteed aan de inrichting van uw interne beheersomgeving en de financiële processen. Daarbij hebben wij de doorkijk gemaakt naar 2023, het jaar waarover waarschijnlijk voor het eerst de rechtmatigheidsverantwoording door het college moet worden afgegeven. In de managementletter gaan wij daar, in hoofdstuk 2, ook op in.

Hierna geven wij aan welke belangrijkste risicogebieden en aandachtspunten voor de jaarrekeningcontrole 2022 van uw gemeente zijn geïdentificeerd, die wij ook op 4 oktober 2022 met de auditcommissie besproken hebben.

Aandachtspunten voor controle en rapportage

Voor de jaarrekeningcontrole 2022 onderkennen wij een aantal aandachtspunten, die een verhoogd (bruto) risico met zich mee (kunnen) brengen op een materiële fout in uw jaarrekening en die een mogelijke impact op de bedrijfsvoering kunnen hebben. Opname van een risicogebied of aandachtspunt in deze opsomming betekent niet dat daadwerkelijk sprake is van risico's die zich daadwerkelijk voordoen, maar zijn enkel bedoeld om aan te geven dat wij hier tijdens onze controle (extra) aandacht aan zullen besteden. De risicogebieden zijn hieronder weergegeven.

- Voortgang investeringsplanning en beheersing van investeringskredieten, mede in verband met de overschrijding van investeringskredieten in 2021 voor een bedrag van € 153.000;
- De waardering en risico-inschatting met betrekking tot lopende grondexploitaties, inclusief de geldende regels rondom het tussentijds winstnemen en de impact van inflatie en kostenontwikkelingen.

- Naleving van de (Europese) aanbestedingsregels, mede in relatie tot afwijkingen in 2021 voor een bedrag van € 1.335.000. Verderop in deze managementletter gaan we in op de ontwikkelingen in 2022 tot medio het boekjaar.
- De verantwoording en waardering van voorzieningen in relatie tot de aanwezigheid van actuele onderbouwingen (vanwege schattingselementen).
- De verwerking van begrotingswijzigingen 2022, mede in relatie tot een vorig jaar geconstateerde begrotingsonrechtmatigheid in 2021 van € 731.000.
- De waardering van de voorziening exploitatietekort Zwembad.
- De juiste verwerking van begrotingswijzigingen.
- De verwerking van lasten: investeringen versus exploitatie en juiste boekjaar.
- De juiste toerekening van baten aan de verslagjaren.
- Management override of controls. Dit betreft de mogelijkheid die het college en management heeft om specifieke controlemaatregelen te omzeilen, bijvoorbeeld door memoriaalboekingen of het schattingsproces. De specifieke aandacht voor dit risico is voorgeschreven vanuit de controlerichtlijnen en is niet uniek voor de gemeente Woerden.
- Risico's en onzekerheden in het sociaal domein, waaronder de afwikkeling van de over boekjaar 2021 gerapporteerde onzekerheden rondom de prestatielevering Wmo en Jeugd ad € 773.000.
- Uw afhankelijkheid van derden:
 - Sociaal Domein (Jeugd en WMO)
 - Uitkeringen (Ferm Werk)
- De follow-up ten aanzien van eerder gerapporteerde aandachtspunten vanuit de interne en externe controle.
- De actualisatie van de (fraude-)risicoanalyse.
- De kwaliteit van de IT-omgeving in 2022 en de aandacht hiervoor in de (verbijzonderde) interne controle.
- De voortgang en status van de (noodzakelijke en gewenste) implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording.

Ter voorkoming van een materiële fout in de jaarrekening heeft u voor bovenstaande risicogebieden beheersmaatregelen getroffen. Wij hebben ons tijdens de interim-controle gericht op de opzet en het bestaan van de door u ingerichte beheersingsomgeving, die deze risico's moeten verkleinen. In het verlengde van het voorgaande hebben wij ook in hoofdstuk 4 nog een aantal aandachtspunten voor de jaarrekening benoemd.

Materialiteit

De materialiteitsbepaling bij gemeente Woerden is gebaseerd op het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO). Voor fouten is deze gebaseerd op 1% van de totale lasten inclusief dotaties aan de reserves en voor onzekerheden op 3% van de lasten inclusief stortingen in reserves. Bij onze controleplanning zijn wij vooralsnog uitgegaan van de cijfers volgens de begroting 2022. Wanneer de jaarrekening 2022 beschikbaar is, zullen wij onze materialiteitbepaling op basis van de werkelijke cijfers over 2022 herzien. Bij de interim-controle is derhalve uitgegaan van:

Bron: begroting 2022*	Fouten	Onzekerheden
Goedkeuringsmaterialiteit	€ 1.592.000	€ 4.776.000

*de totale lasten (incl. stortingen in de reserves) op basis van de primaire begroting 2022 bedragen € 159.208.000.

Wij hebben begrepen dat, ten tijde van de interim-controle het normenkader voor 2022 nog niet was geactualiseerd. Het is van belang dat het vastgestelde normenkader bij de uitvoering van de eindejaarscontrole 2022 beschikbaar is.

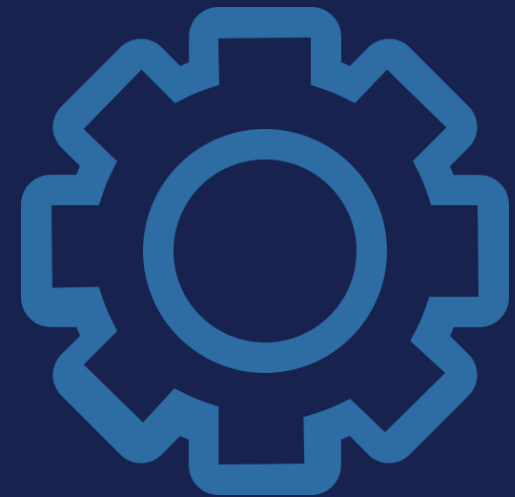
Voor de controle op naleving van de Wet Normering Topinkomens (WNT) hanteren wij een lagere materialiteit. Deze specifieke materialiteitsberekening is verplicht gesteld vanuit het controleprotocol WNT.

Kernboodschappen

De kernboodschappen hebben wij steeds in de linker kantlijn weergegeven.

2.

Onze evaluatie van uw interne beheersomgeving

2. Onze evaluatie van uw interne beheersing

Uw administratieve organisatie en interne beheersing moet op onderdelen worden verbeterd

In onze rapportage over 2021 hebben wij uitvoering stil gestaan bij de inrichting van uw administratieve organisatie en interne beheersomgeving en adviezen gegeven om deze, ook in de aanloop naar de rechtmatigheidsverantwoording, te verbeteren. Wij merken in de gesprekken die wij hierover voeren en de documenten die hieraan ten grondslag liggen, dat hier weliswaar aandacht voor is binnen de gemeentelijke organisatie, maar dat de noodzakelijke progressie in het licht van actuele ontwikkelingen zoals de rechtmatigheidsverantwoording, nog in ontwikkeling is en verder vorm dient te worden gegeven. Naast verbetermogelijkheden in de financiële processen, doelen wij hiermee ook op uw instrumentarium en de wijze waarop nu vormgegeven wordt aan de interne beheersing. We merken op dat, met name veroorzaakt door druk op de personele capaciteit, er in de breedte onvoldoende progressie is in de verbetering van de primaire processen en dat aanbevelingen vanuit de verbijzonderde interne controle en vanuit de accountantscontrole nauwelijks opvolging krijgen. Uitzonderingen, in positieve zin, zijn het sociaal domein, de oplevering van de spendanalyse en het proces rondom lonen en salarissen. Dit leidt ertoe dat veel van onze bevindingen en aanbevelingen van vorig jaar, ook dit jaar nog niet zijn opgevolgd. Ook uw auditor (VIC-functionaris) is hiertegen aangelopen vanuit haar rol in de derde lijn en heeft hierover in de VIC-rapportage over Q3 gerapporteerd. Deze rapportage is overigens ook met het college en de auditcommissie besproken.

De capaciteit wordt vooral ingezet op de dienstverlening aan de burgers, waardoor aandacht voor procesverbetering en interne controle in de eerste en tweede lijn minder aanwezig is, en ook eigenaarschap voor bijvoorbeeld de jaarlijkse actualisatie van processen ontbreekt vanuit de eerste lijn. Door het uitvoeren van gegevensgerichte verbijzonderde interne controles (VIC) wordt u achteraf geïnformeerd over de kwaliteit van de interne beheersing. Op deze wijze krijgt u een wel beeld of er getrouw en rechtmatig gehandeld is, maar doordat deze controles achteraf plaatsvinden, heeft dit tot gevolg dat uw organisatie niet tijdig kan bijsturen en dat daardoor het proces van jaarafsluiting en het opstellen van de jaarrekening een langdurig en kostbaar ad hoc proces is, waar nog veel achteraf uitgezocht en gecorrigeerd moet worden. Wij zijn echt van overtuiging dat u veel meer meerwaarde uit uw interne beheersing kunt halen, wanneer het bewustzijn van de dingen die gedaan worden toenemen, in plaat van dat er alleen maar vinkjes worden gezet.

Het niet nemen van het eigenaarschap in de eerste en tweede lijn ten aanzien van de interne beheersing is een belangrijke reden dat de doorontwikkeling van de organisatie in en over 2022 in de breedte nog niet tot het gewenste resultaat heeft geleid, namelijk een organisatie die aantoonbaar in control is. Wij blijven benadrukken dat het voor uw een belangrijk aandachtspunt is, om het samenspel tussen de eerste, tweede en derde lijn te verbeteren en tijd en energie te blijven steken in de ontwikkeling van uw medewerkers en een breed gedragen kwaliteitsgerichte cultuur waarbij uw medewerkers elkaar ook coachen. Wij verwijzen u ook naar hetgeen wij hierover in onze managementletter over 2021 hebben gerapporteerd.

Wij zien overigens ook enkele verbeterpunten in de ontwikkeling van interne controles op de financiële administratie. Zo worden met ingang van 2023 door een aanpassing in de financiële applicatie aanvullende interne controles afgedwongen op de

memoriaalboekingen, wordt voor deze memoriaalboekingen een betere onderbouwing op deze wijze ook vereist en wordt het proces debiteuren geoptimaliseerd middels een lean traject, waardoor de gemeente sneller tot afrekening komt, en minder risico loopt op oninbare vorderingen. Dergelijke verbeteringen binnen de administratie komt de effectiviteit van het proces van jaarafsluiting ten goede.

Aandachtspunten die wij u mee willen geven voor de verdere kwaliteitsverbetering zijn:

Actualiseer jaarlijks alle (materiële) processen

Een actueel inzicht in uw processen is voor u in het kader van de beheersing van processen en risico's van groot belang. Sterke punten uit uw processen geven u comfort en gevoel van vertrouwen dat uitkomsten betrouwbaar zijn. Een andere belangrijke reden om het inzicht in uw processen te hebben en behouden, is dat dit bepalend is of kan zijn voor uw risicomanagement en de door u uit te voeren interne controles, zoals bedoeld in uw financiële verordening. Immers bij processen met sterke interne beheersmaatregelen kan daar controlezekerheid uit behaald worden (met als gevolg minder gegevensgerichte werkzaamheden). De keerzijde is dat als processen belangrijke aandachtspunten of tekortkomingen bevatten, dit juist aanleiding kan zijn voor meer gegevensgerichte controles. Het hebben van een actueel inzicht in de processen is daarmee ook van groot belang om de interne beheersing in continuïteit te verbeteren en de VIC te laten kantelen van een voornamelijk gegevensgerichte aanpak naar een meer systeemgerichte aanpak. Het steunen op beheersmaatregelen in het kader van uw interne beheersing maakt het ook noodzakelijk dat u steeds een actueel inzicht heeft in uw (financiële) processen.

Wij merken op dat de processen in 2022 niet of nauwelijks zijn geactualiseerd, en dat ook bewijslast over 2022 veelal ontbreekt die de het bestaan van de beheersmaatregelen binnen deze processen aantoont. Wij benadrukken het belang van een actueel inzicht in uw financiële processen. Actuele procesbeschrijvingen geven u inzicht in de sterke punten en ontwikkelpunten en vergemakkelijken daarmee ook de uitvoering van de interne controle. Het eigenaarschap in de 1^e lijn hiervoor moet versterkt worden. Deze lijn is immers primair verantwoordelijk voor de inrichting van de processen.

Voer verbijzonderde interne controle uit op de werking van processen

De VIC wordt momenteel "achteraf" en gegevensgericht uitgevoerd. Dit is noodzakelijk omdat in de primaire processen interne controles onvoldoende aanwezig zijn en/of zichtbaar worden gemaakt. Primair is de VIC nu nog gericht op de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving en de rechtmatigheid van de beheershandelingen (uitkomsten). De VIC kan echter een belangrijke bijdrage leveren aan verbetering van de effectiviteit en efficiency van de bedrijfsprocessen, door te benoemen waar verbeteringen mogelijk zijn in de administratieve organisatie en interne beheersing en vervolgens de voortgang van de implementatie door procesverantwoordelijken te kunnen monitoren. De zogenaamde "eerste en tweede lijn" moeten dan wel hun verantwoordelijkheid hebben en interne beheersing als een vast onderdeel van het dagelijkse takenpakket zien. Momenteel is dit daarin echter nog niet voldoende ingebed.

Met een omslag in de aanpak van de VIC realiseert u dat de kwaliteitsbeoordeling zich dan vooral gaan baseren op een beoordeling van de controlemaatregelen die door de organisatie zelf reeds worden uitgevoerd om relevante risico's af te dekken: van repressieve controles met "bevindingen achteraf" naar zekerheid aan de voorkant. Deze (noodzakelijke) kwaliteitsimpuls aan de eigen organisatie is daarnaast een belangrijke ontwikkeling die past bij het traject om over 2023 zelfstandig de rechtmatigheidsverantwoording af te kunnen geven.

Conclusie

Resumerend kan gesteld worden dat doorontwikkeling op onderdelen noodzakelijk is. Hierbij is het ook van belang dat u maatregelen implementeert die passen binnen de wijze waarop de u de interne controle wilt inrichten. Ook met de huidige inrichting is een totstandkoming van een getrouwe en rechtmatige jaarrekening mogelijk, echter kost dit op onderdelen (voor zowel de organisatie als ons) veel tijd doordat niet of beperkt gesteund kan worden op maatregelen in het primaire proces. Door te sturen op de verbetermogelijkheden van de interne beheersing en het treffen van maatregelen daarin, realiseert u op de langere termijn een structurele borging van kwaliteit in uw processen. Dit is belangrijk en past bij de ontwikkeling dat het college op termijn zelfstandig de rechtmatigheidsverantwoording moet afgeven.

Wij blijven daarom uw aandacht vragen voor de betrokkenheid van de eerste en tweede lijn bij de doorontwikkeling van de interne beheersing. Deze is naar onze mening nu nog onderbelicht. Het is in onze visie van belang om zo min mogelijk te moeten steunen op de uitkomsten van de verbijzonderde interne controle (derde lijn) achteraf maar juist meer gebruik te maken van interne controles die in de lijn zijn ingeregeld: van repressieve controles met "bevindingen achteraf" naar zekerheid aan de voorkant.

Wanneer de eerste en tweede lijn hierin een rol pakken, kunt u komen tot een omslag in de aanpak van de VIC en realiseert u dat de kwaliteitsbeoordeling zich dan vooral gaan baseren op een beoordeling van de controlemaatregelen die door de organisatie zelf reeds worden uitgevoerd om relevante risico's af te dekken.

Rechtmatigheids- verantwoording wordt ingevoerd in 2023

Het Ministerie van BZK heeft via de nieuwsbrief IBI (nummer 109, juni 2022) aangegeven dat de introductie van de rechtmatigheidsverantwoording wordt uitgesteld tot de jaarrekening voor het verslagjaar 2023, welke in het kalenderjaar 2024 wordt vastgesteld. Dit betekent dat vanaf dan onze controleverklaring alleen een oordeel inzake de getrouwheid van de jaarrekening (inclusief de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording die door het college in de jaarrekening wordt opgenomen) bevat.

De Commissie BBV heeft de herziene kadernota uitgebracht (hierna: Kadernota rechtmatigheid 2023), waarin zij haar visie geeft over de invulling van het begrip rechtmatigheid in de rechtmatigheidsverantwoording. Het doel is uiteindelijk dat gemeente Woerden zelfstandig de in de Kadernota rechtmatigheid 2023 benoemde rechtmatigheidscriteria (het begrotingscriterium, het M&O-criterium en het voorwaardencriterium) afdekt. De Kadernota rechtmatigheid 2023 is daarmee vooral een belangrijk document voor het college geworden. In paragraaf 1.4 van de Kadernota rechtmatigheid 2023 is een tiental stellige uitspraken gedaan en zijn zeven aanbevelingen gedaan. Deze worden in de Kadernota rechtmatigheid 2023 verder uitgewerkt. Deze stellige uitspraken en aanbevelingen kunnen u helpen bij de verdere implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording binnen gemeente Woerden.

Een aantal van deze stellige uitspraken en aanbevelingen willen wij graag onder de aandacht brengen:

- De Kadernota rechtmatigheid 2023 introduceert het begrip 'onduidelijkheden'. Dit begrip geeft aan dat er situaties zijn waarin het ook voor het college niet duidelijk is of er rechtmatig gehandeld is. Deze moeten dan worden toegelicht en worden gewogen door het college.
- In de Kadernota rechtmatigheid 2023 wordt ook ingegaan op de toepassing van tolerantiegrenzen, afwijkingen en de weging hiervan. Deze begrippen zijn vooral van belang voor uw intern controleplan 2023 en verder.
- De commissie adviseert ook fraude door eigen medewerkers toe te lichten in de Paragraaf Bedrijfsvoering. Hierover heeft de Commissie BBV in de Notitie Bedrijfsvoering meer geschreven.
- De commissie adviseert eveneens de verordeningen 212, 213 en het normenkader te actualiseren. Op dit moment is bijvoorbeeld het inrichten van het rechtmatigheidsbeheer, waaronder de verantwoordingsgrens (verplicht) en de rapporteringsgrens (optioneel), nog geen onderdeel van verordening 212.
- Bij aan derden uitbestede werkzaamheden is het belangrijk als gemeente zelf zekerheid te krijgen over de rechtmatigheid. De wijze waarop dat kan is in de kadernota rechtmatigheid 2023 uitgewerkt.

Ook moeten afspraken met de accountant worden herzien of gemaakt. Hierbij moet u vooral denken aan de scope van de interne controle (getrouwheid versus rechtmatigheid), de documentatie van de uitgevoerde interne controles en de planning van de interne controle. Het, nog op te stellen, intern controleplan voor 2023 moet de randvoorwaarden bevatten om in kalenderjaar 2024 een rechtmatigheidsverantwoording op te kunnen stellen met betrekking tot verslagjaar 2023. In uw geval, ook in het licht van het vorige blok in deze managementletter, vragen wij we aandacht voor een actieve betrokkenheid bij de uitvoering van het intern controleplan van de 1^e en 2^e lijn.

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording stelt hogere eisen aan het college van burgemeester en wethouders om voldoende en actief toezicht te houden op de interne beheersing, tijdig en adequaat bij te sturen aan de hand van bevindingen en hierover zich te verantwoorden aan de gemeenteraad. Dat betekent dat de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording het moment is om het gehele systeem van interne beheersing (de 'checks and balances') naar een hoger niveau te tillen. Wij verwijzen hiervoor ook naar het eerder uitgewerkte onderdeel van deze managementletter. Dit heeft mogelijk ook gevolgen voor de inrichting van de organisatie en de inzet van medewerkers.

Wij adviseren u overigens om (voor zover u dit nog niet heeft gedaan) kennis te nemen van de kadernota rechtmatigheid 2023. Deze kadernota kan ondersteunend zijn aan het verder vormgeven aan de invulling van de rol van verschillende actoren binnen uw gemeente.

De rechtmatigheidscriteria zijn, in lijn met de kadernota, onderverdeeld in het begrotingscriterium, voorwaardecriterium en misbruik & oneigenlijk gebruik criterium. Bij het voorwaardecriterium is aangegeven dat getoetst wordt of bij de uitvoer van beheershandelingen aan de voorwaarden in het geldende normenkader is voldaan. De voorwaarden kunnen hierbij betrekking hebben op: doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, recht, hoogte en duur. Uw

zult hierin een keuze moeten maken, waarbij wij u adviseren vooralsnog voor de minimumvariant (recht, hoogte en duur) te blijven gaan.

Een goede onderbouwing van de rechtmatigheidsverantwoording is ons gedeeld belang. De accountant moet straks immers verklaren dat de door het college afgegeven rechtmatigheidsverantwoording getrouw is. Wij zijn als uw accountant dus in belangrijke mate afhankelijk van de (interne controle) werkzaamheden van het college. Uiteraard maken wij hier graag gebruik van en willen wij graag samen optrekken om tot een goede invulling van de rechtmatigheidsverantwoording te komen. De jaarlijkse beoordeling van het intern controleplan van het college, de door haar uitgevoerde risicoanalyse en de beoogde interne controle aanpak bespreken wij diepgaand met elkaar. Een belangrijke verandering ten opzichte van voorgaande jaren is, dat wij dit vooral vroegtijdig, meer concreet in het eerste of tweede kwartaal willen doen. Het doel is uiteindelijk dat uw gemeente geheel zelfstandig de 3 rechtmatigheidscriteria (het begrotingscriterium, het M&O-criterium en het voorwaardencriterium) afdekt en dat wij door goede afspraken aan de voorkant kunnen volstaan met een marginale review achteraf. Dan is het in onze optiek logisch dat wij vroeg in het jaar met elkaar in gesprek zijn. De manier waarop u nu de interne controle uitvoert, biedt hiervoor nog in te beperkte mate een basis voor, waarbij wij met name doelen op tijdigheid en diepgang van uitvoering en betrokkenheid van de 1^e en 2^e lijn.

Wij adviseren u de noodzakelijke vervolgstappen te zetten en daarbij aandacht te hebben voor de volgende elementen: besluitvorming gemeenteraad (verantwoordingsgrens, rapporteringsgrens, tolerantie en normenkader) voorbereiden; uitwerking rechtmatigheidscriteria, in kaart brengen relevante wet- en regelgeving, uitvoeren risicoanalyse (wat kan er misgaan en wat is de impact hiervan), relevante beheersmaatregelen identificeren, het bepalen van gegevensgerichte detailcontroles (afdekken restrisico) en opstellen van werkprogramma's waar nodig.

Voor verdere informatie omtrent de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording en de gevolgen hiervan voor gemeente Woerden verwijzen wij tevens naar de managementletter 2021 en het accountantsverslag 2021.

Aandacht voor fraudepreventie en - beheersing en communicatie met bestuur verdient aandacht

De komende jaren zal er vanuit de accountantscontrole nog nadrukkelijker aandacht worden gegeven aan fraudepreventie. Op 13 september 2021 publiceerde de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants ("NBA") een consultatiedocument waarin werd voorgesteld dat accountants verplicht worden om over fraude en continuïteit te rapporteren in de controleverklaring. In 2022 heeft de NBA de notitie 'Frauderisicobeheersing: aanbevelingen voor bestuurders en toezichthouders' uitgebracht. In deze notitie komt nadrukkelijk de rol van bestuurders en toezichthoudende organen, zoals de raad en het college, bij het voorkomen en detecteren van fraude aan de orde. Door de nadruk te leggen op het voorkomen van fraude, kunnen de gelegenheden die tot fraude leiden, afnemen. Dit vraagt om actief toezicht op risico's en beheersmaatregelen ter voorkoming van fraude. Ook de accountant heeft hierin een belangrijke rol. De verplichte frauderapportage in de controleverklaring wordt overigens "gefaseerd" ingevoerd. Bij "wettelijke controles", zoals bijvoorbeeld gemeenten, zal dit voor verslagjaar 2022 al het geval zijn, bij "niet wettelijke controles", zal dit vanaf verslagjaar 2023 het geval zijn.

Fraude kan een groot effect hebben op de reputatie van organisaties en kan tot grote financiële schade leiden. Het is daarom zowel in uw belang als dat van al uw belanghebbenden, bijvoorbeeld in de paragraaf bedrijfsvoering (als onderdeel van het jaarverslag), expliciet aandacht wordt besteed aan het beheersen van frauderisico's. De Commissie BBV heeft hier ook adviezen over gegeven.

Van u, zowel de raad als het college, wordt verwacht dat u frauderisico's in kaart brengt en adequate maatregelen neemt om deze te beheersen. Omdat bij fraude sprake is van bewust handelen van personeel of management, is een goede frauderisicoanalyse ook in uw belang, ter voorkoming van daadwerkelijke fraude. Door over frauderisico's te spreken zal het fraudebewustzijn en de frauderisicobeheersing immers vergroot worden.

De door u zelf uitgevoerde frauderisicoanalyse vormt voor controlerend accountants het startpunt van hun werkzaamheden ten aanzien van frauderisico's. Met het oog op de voor verslagjaar 2022 ingaande rapportageverplichting voor accountants, waardoor zij in hun controleverklaring gaan rapporteren over fraude, zullen wij in 2022 nog nadrukkelijker het gesprek met u (raad en college) aangaan over dit onderwerp. Tijdens de controle spreken wij met u over:

- De frauderisicoanalyse van de organisatie en de organisatie specifieke frauderisico's.
- De evaluatie van frauderisico's die voor de controle het meest van belang zijn.
- Eventuele fraude incidenten en de bijbehorende opvolging.

Vanaf 2022 bespreken wij ook met u wat er in de controleverklaring gerapporteerd wordt, en hoe verwezen wordt naar de door u beschreven risicoanalyse in het jaarverslag. Door tijdig met elkaar in gesprek te gaan over frauderisicofactoren, eerder geïdentificeerde frauderisico's en de rapportage daarover door de accountant, bent u beter in staat om relevante risico's te onderkennen en uw interne beheersing daarop aan te passen of effectiever te maken.

Uit onze werkzaamheden komt naar voren dat het college belang hecht aan het treffen van maatregelen om fraude te voorkomen. Uw gemeente beschikt over een analyse van frauderisico's per proces waarbij ook beheersmaatregelen zijn benoemd die de onderkende risico's moeten mitigeren. Deze analyse dateert van 2021 en is daarmee verouderd, waardoor mogelijk actuele frauderisico's niet bij u in beeld zijn. Door personele onderbezetting heeft de actualisatie van de frauderisicoanalyse geen prioriteit gehad het afgelopen jaar en heeft tevens geen rapportage aan de auditcommissie plaatsgevonden. Gelet op de mogelijke impact van fraudes die zich voor doen, adviseren wij u de frauderisicoanalyse minimaal jaarlijks te actualiseren. De huidige uitwerking kan daartoe een goede aanzet zijn. Wij adviseren u bij de actualisatie van de frauderisicoanalyse tevens de kans (dat een risico zich voordoet) en de impact (het mogelijke schadedrag) in te schatten, wat u vervolgens kan helpen bij het maken van keuzes om de risico's te beheersen.

Accountant is verplicht te rapporteren over continuïteit

De accountant is bij "wettelijke controles", zoals bijvoorbeeld gemeenten, vanaf verslagjaar 2022 verplicht om naast fraude, zoals hiervoor aangegeven, tevens te rapporteren over continuïteit. Een aanleiding voor het verplicht rapporteren over continuïteit is de toenemende behoefte aan transparante informatie over bijvoorbeeld gemeente specifieke inzichten en langetermijnperspectieven.

Omdat bij het opstellen van de jaarrekening wordt uitgegaan van de continuïteitsveronderstelling, is continuïteit ook een belangrijk aandachtspunt voor accountants bij de controle van de jaarrekening.

Het continuïteitsrisico bij gemeenten speelt echter een beperktere rol door de achtervang van hogere overheden en het provinciaal toezicht. Wel is het natuurlijk van belang dat uw gemeente een structureel sluitende meerjarenbegroting heeft. In die zin speelt het 'continuïteitsrisico', zij het in mindere mate, ook bij gemeenten.

Wij vragen u aandacht te hebben voor dit onderwerp, omdat het verplicht rapporteren hierover (vooralsnog) geldt bij alle wettelijke controles, dus ook bij gemeenten.

Observaties IT

ISAE Type II en opnamen ITGC in scope van de VIC

In 2021 heeft u door een IT-auditor een IT-onderzoek laten uitvoeren gericht op de kwaliteit van de IT General controls (ITGC). De rapportages met uitkomsten van de verrichte werkzaamheden daarvan heeft in het voorjaar van 2022 ontvangen. Wij hebben op basis van dat rapport vastgesteld dat de IT-auditor enkele aanbevelingen heeft over hoe de IT-omgeving verder geoptimaliseerd kan worden, maar dat de basis op orde is.

In de dagelijkse uitvoering, maar ook steeds meer bij de VIC wordt gesteund op functiescheidingen en autorisaties binnen de processen. Gezien de verregaande automatisering binnen gemeenten, worden deze functiescheidingen en autorisaties veelal afgedwongen door IT-systemen. In de VIC dient daarom naar onze mening jaarlijks aandacht besteed te worden aan de beoordeling application controls (AC) en bijhorende ITGC van deze IT-systemen. Indien aanwezig kan daarbij natuurlijk gebruik gemaakt worden van het onderzoek en rapportage van de door u ingeschakelde IT-auditor. Daarom laat u voor 2022 een update doen van het onderzoek naar de kwaliteit van de ITGC, en laat u ook door de IT-auditor een onderzoek uitvoeren naar de werking van de application controls. Uitkomsten van deze beide onderzoeken worden in het voorjaar van 2023 verwacht.

Een effectieve werking van de ITGC is een belangrijke voorwaarde om te kunnen steunen op functiescheidingen en autorisaties binnen IT-systemen en is daarmee van belang in het kader van de omslag die u wilt maken bij uw VIC van gegevensgericht naar systeemgericht. Zonder de beoordeling van de ITGC kan in feite geen conclusie worden getrokken of de functiescheidingen en autorisaties juist zijn gewaarborgd binnen de IT-systemen. Daarom is het goed dat u dit jaarlijks laat onderzoeken door een IT-auditor. Wij benadrukken het belang om dit ook in de toekomst te blijven actualiseren. De ontwikkelingen op het gebied van IT staan immers niet stil.

Cyber security: bewustwordingscampagnes en penetration test helpen u om verder te komen

Dagelijks worden bedrijven aangevallen met gijzelsoftware. De schade voor bedrijven kan aanzienlijk oplopen. Ook bij de gemeente Woerden is dit risico aanwezig. Diverse organisaties in het publieke domein, zoals gemeentes en onderwijsinstellingen, zijn immers afgelopen jaren slachtoffer geworden van gijzelsoftware.

U bent mede daarom actief op het gebied van cyber security. Momenteel bent u bezig met bewustwordingscampagnes voor uw medewerkers waarbij u hen wijst op de bescherming van systemen, netwerken, apparaten en data tegen cyberaanvallen zoals injectie, data-inbreuken en ransomware. U stuurt bijvoorbeeld wekelijks e-mails naar alle medewerkers van de organisatie met een casus over informatieveiligheid. Het doel van cybersecurity is om computernetwerken (zowel lokaal als publiek) te beschermen tegen externe bedreigingen.

Tevens heeft u een "penetration test" laten uitvoeren. De bevindingen die uit deze test komen, zijn met uw organisatie gedeeld. Wij zien derhalve wel dat u zich bewust bent van mogelijke risico's en initiatieven neemt om deze te beheersen. Wij adviseren u dit voort te zetten.

Onrechtmatigheden inkoop en aanbestedingen

In het kader van de rechtmatigheidscontrole is het onder meer van belang dat u tijdig vaststelt dat aanbestedingen overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving zijn gedaan. Op grond van het normenkader zijn voor de rechtmatigheidscontrole de Europese aanbestedingen van belang.

Bij de jaarrekening 2021 hebben wij een controleverklaring met beperking voor rechtmatigheid afgegeven, onder meer vanwege het niet naleven van Europese aanbestedingsregels. Wij hebben vorig jaar gerapporteerd dat er sprake was van een rechtmatigheidsfout van € 1.335.000 als gevolg van het niet naleven van Europese aanbestedingsregels. Dit was aanmerkelijk lager dan in 2020, toen de rechtmatigheidsfout nog boven de € 3 miljoen lag. Gedurende 2021 zijn dan ook belangrijke stappen gezet in het aanscherpen van het aanbestedingsproces. Hierover hebben wij vorig jaar gerapporteerd.

U heeft in 2022 tussentijds een analyse uitgevoerd tot en met juni 2022 op de gehele populatie inkopen in relatie tot het risico dat (doorlopende) inkopen onterecht niet Europees zijn aanbesteed. Uit deze (interne) controlewerkzaamheden blijkt dat over het eerste halfjaar een bedrag van € 517.000 niet rechtmatig is. Hierbij is het belangrijk te melden dat in de analyse nog niet de laatste maanden van het jaar zijn betrokken en dat nog enkele vragen openstaan en uitgezocht moeten worden. Wat de uiteindelijke onrechtmatigheid zal worden, zal in het voorjaar van 2023 blijken. De huidige status geeft aan dat de procesmaatregelen die genomen zijn in 2021 effect hebben gesorteerd, en dat de door het college verwachte onrechtmatigheid ongeveer in lijn zal liggen met 2021. Er lijkt daarmee, op basis van de halfjaaranalyse, nog geen sprake te zijn van een verdere significante afname van de rechtmatigheidsfout in 2022.

3. Procesbevindingen

3. Procesbevindingen

Oplegger bij hoofdstuk 3

Bij de interimcontrole hebben wij diverse bevindingen bij onderzochte financiële processen geconstateerd. Dit zijn bevindingen die wij ook in vorige jaren al hebben geconstateerd. De procesbevindingen van vorig jaar nemen wij in onderstaande tabel op.

Voor de prioritering hanteren wij twee categorieën: hoog of laag. Indien sprake is van prioritering hoog, is het belangrijk dat de opvolging voor aanvang van de jaarrekeningcontrole 2022, uiterlijk in het voorjaar van 2023, wordt opgevolgd. Bij prioritering laag is sprake van bevindingen die voor uw risicobeheersing van belang zijn, maar minder relevant zijn voor het kunnen afronden van de jaarrekeningcontrole 2022.

Voor de status van de opvolging van de bevinding hanteren wij de volgende legenda:

- Opgelost
- Onderhanden
- Niet opgelost

No	Oorsprong en bevinding	Prioriteit	Toelichting follow-up	Status
1.	<p>Diverse tussentijdse aansluitingen subadministraties ontbreken</p> <p>Bij een aantal processen wordt door de organisatie niet zichtbaar tussentijds een aansluiting vastgesteld tussen de subadministratie en de financiële administratie. Dit speelt zich af bij de processen omgevingsvergunningen, lonen en salarissen en lokale heffingen (OZB, rioolheffing, afvalstoffenheffing). Eventuele verschillen tussen de subadministratie en de financiële administratie kunnen duiden op onjuiste saldi in de financiële administratie. Het risico is daarmee aanwezig dat de tussentijdse stuurinformatie, die is gemaakt op basis van de financiële administratie, niet juist is. Wij adviseren voortaan tussentijds (maandelijks of per kwartaal, afhankelijk van het aantal mutaties) deze aansluiting zichtbaar vast te stellen en eventuele verschillen te verklaren.</p>	Hoog	<p>De bevinding is nog steeds van toepassing.</p> <p>Wij verwachten dat u voor jaareinde de aansluitingen oplevert tussen de bovengenoemde subadministraties en de financiële administratie, waarbij verschillen worden verklaard met een onderbouwing, of waar nodig nog worden gecorrigeerd.</p>	
2.	<p>Algemene uitkering</p> <p>U heeft een controle door een externe partij op de door uw ingevoerde cijfers op diverse parameters in PAUW laten uitvoeren. Deze parameters zijn bepalend voor de juistheid en volledigheid van de verantwoorde opbrengst inzake de algemene uitkering. Deze controle helpt u derhalve om vast te stellen dat de Algemene Uitkering juist en volledig weergegeven is. Hierbij is geconstateerd dat een aantal parameters ten opzichte van eerdere verslagperiodes constant gehouden is (dus niet veranderd zijn), maar waarbij de externe partij een groei verwachtte.</p>	Laag	<p>De bevinding is nog steeds van toepassing.</p> <p>Om vast te stellen of de algemene uitkering juist en volledig is verantwoord, is het van belang dat opvolging wordt gegeven aan de bevindingen die bij de interne controle zijn gedaan. Het risico is gering, omdat de berekeningsvariabelen niet beïnvloedbaar zijn en de aansluitingen met brongegevens achteraf eenvoudig kan worden vastgesteld.</p>	
3.	<p>Specifieke uitkeringen</p> <p>Uw gemeente heeft een centrale registratie opgezet waarmee de beheersing en verantwoording van inkomende subsidies versterkt is. Deze is niet verder doorontwikkeld en beperkt gebruikt, waardoor deze nog niet geheel als stuurinstrument kan dienen. Op basis van de opgezette registratie heeft u daarom momenteel niet inzichtelijk wat u per subsidie heeft besteed en nog te besteden heeft.</p> <p>In een centrale registratie zijn zaken als de projectnaam, de projectverantwoordelijke, de looptijd, de belangrijke subsidievoorwaarden, de verantwoordingsdeadlines en de uitputting van het project in de tijd en geld naar</p>	Hoog	<p>De bevinding is nog steeds van toepassing.</p> <p>Ten behoeve van het opstellen en controleren van de jaarrekening is het van belang dat u:</p> <ol style="list-style-type: none"> Per inkomende subsidie in kaart brengt welke uitgaven er gedaan zijn (bedragen); Zichtbaar vaststelt en documenteert of de uitgaven subsidiabel zijn op basis van de subsidiebeschikking. Mocht de norm onduidelijk zijn, dan adviseren wij u daarover contact op te nemen met de subsidiegever (veelal de provincie Utrecht); 	

	<p>onze mening van belang. Met een subsidieregister (waarin alle toegekende rechten en de hiervoor genoemde criteria zijn opgenomen) kunt u de tijdige en volledige verantwoording van de subsidiebatens borgen en heeft u een centraal inzicht in indieningsdata die behaald moeten worden. Wij adviseren u om tussentijds de projecten te beoordelen en een zichtbare interne controle uit te laten voeren op de subsidiabele kosten</p>		<p>3. Een (Verbijzonderde) Interne Controle uitvoert op stap 2; en</p> <p>Bepaalt wat de eventuele overlopende post in de jaarrekening is op basis van stap 3.</p>	
4.	<p>Zichtbare controle omgevingsvergunningen</p> <p>Wij stelden vast dat in het proces wat leidt tot baten uit omgevingsvergunningen, dat het controleren van de beschikking en de daarbij horende legesfactuur niet zichtbaar in functiescheiding gebeurt. Hierdoor bestaat het risico dat de beschikking niet op basis van de juiste tarieven en/of uitgangspunten tot stand is gekomen en daarmee onrechtmatig is.</p>	Laag	<p>Wij adviseren u om de controle op de juiste toepassing van de legesverordening en de bepaling van de leges zichtbaar te maken. Daarbij is het van belang dat duidelijk wordt gemaakt op welke toetspunten wordt gecontroleerd.</p>	
5.	<p>Verbonden partijen</p> <p>Op dit moment stelt u niet zichtbaar vast of een verbonden partij aan u het afgesproken bedrag factureert. Om de interne beheersing te versterken, bent u momenteel bezig om een proces in te richten en te beschrijven waarmee de controle op de verantwoording van uw verbonden partijen verbeterd wordt. Wij hebben hier tijdens de interimcontrole adviezen bij gegeven aan uw medewerkers.</p>	Hoog	<p>U heeft een proces opgesteld waarbij u ten behoeve van het opstellen en controleren van de jaarrekening de bijdragen aan verbonden partijen volgens uw financiële administratie zichtbaar aansluit op de vastgestelde jaarrekening van de verbonden partij. Een en ander zal opgeleverd worden voor de jaarrekeningcontrole 2022, en is op dit moment onderhanden.</p>	
6.	<p>Factuurverwerking – investeringen versus kosten</p> <p>Bij de verwerking van facturen vindt er geen adequate interne controle plaats op het boeken van een factuur op de juiste grootboekrekening door een tweede medewerker. Dit is een keuze geweest van uw organisatie. De verantwoordelijkheid voor het boeken van een factuur op de juiste grootboekrekening is belegd bij de budgethouder. Uit door de VIC uitgevoerde controlewerkzaamheden, die wij beoordeeld hebben, is net als vorig jaar gebleken, dat een aantal facturen niet op de juiste grootboekrekening is verantwoord. Bij de controle op de getrouwheid en rechtmatigheid van de investeringen zijn facturen aangetroffen welke als exploitatielast kwalificeren. Daarnaast is bij de factuurcontrole op de exploitatielasten vastgesteld dat er kosten in de exploitatie zijn verantwoord, terwijl deze juist geactiveerd hadden moeten worden.</p>	Hoog	<p>Voor de jaarrekeningcontrole 2021 heeft uw organisatie voorafgaand aan onze controle een gedegen analyse uitgevoerd op de factuurverwerking, en of er verschuivingen waren tussen investeringen en kosten. Die hebben tot een correctie geleid (geboekt voorafgaand aan onze controle). De gemeente voert nu periodiek deze analyse uit, en zal ook voor eindejaarscontrole 2022 een dergelijke controle uitvoeren, en zorgen dat kosten en investeringen juist zijn verantwoord, voordat de conceptjaarrekening wordt opgesteld. Daarmee is deze bevindingen in voldoende mate opgevolgd.</p>	

7.	<p>Factuurverwerking – periode afbakening</p> <p>In het verleden is geconstateerd dat op de exploitatielasten geboekte facturen niet altijd in het juiste boekjaar verantwoord worden.</p>	Hoog	<p>In het afgelopen jaar zijn stappen gezet ten aanzien van de invoer en gebruik van boekingsomschrijvingen. Steeds meer is duidelijk op basis van de omschrijving, door daar bijvoorbeeld een jaartal aan toe te voegen, op welk boekjaar de post betrekking heeft. In het kader van de noodzakelijke analyse en mogelijke herstelacties voor de jaarrekening heeft uw organisatie een plan van aanpak geformuleerd om, tijdiger dan vorige jaren, dergelijke analyse t.a.v. periode-afbakening uit te voeren. Dit plan van aanpak is met ons besproken en wordt onderdeel van het jaarafsluitingsproces.</p> <p>Daarmee heeft de gemeente stappen gezet dit proces te stroomlijnen teneinde minder fouten in een laat stadium van het proces te moeten corrigeren. Dit proces is daarmee onderhanden.</p>	
8.	<p>Sociaal Domein - woonplaatsbeginsel</p> <p>U heeft een beschikking voor een voorziening in het kader van jeugdzorg afgegeven aan een huidige inwoner van uw gemeente. Dit betreft een jeugdige waarvan echter de gezaghebbende ten tijde van de ingangsdatum niet woonachtig was in de gemeente Woerden. Uw gemeente heeft derhalve betaald voor een zorgtraject van een cliënt, wat eigenlijk gedeeltelijk door een andere gemeente betaald moest betalen. U heeft uitgezocht dat dit om een bedrag van circa € 12.000 gaat.</p>	Laag	Dit voorval speelt niet in 2022. Daarmee is de bevinding voor de jaarrekeningcontrole 2021 al opgelost.	
9.	<p>Geen interne controle op tariefberekening lokale heffingen</p> <p>Voor het actualiseren en berekenen van de belastingtarieven heeft in 2021 geen adequate (zichtbare) interne controle aan de hand van het vierogenprincipe plaatsgevonden. Hierdoor is een fout ontstaan in de berekening van het tarief OZB-woningen. Deze fout is pas na klachten (bezwaar) van burgers over de hoogte van de aanslag ontdekt. Op basis hiervan heeft u herstelwerkzaamheden moeten uitvoeren; op deze herstelwerkzaamheden heeft u wel een interne controle plaatsgevonden. De correctie, waaronder het opnieuw vast laten stellen van de tarieven door de raad, en het verzenden van de gewijzigde aanslagen, en dus ook de administratieve verwerking van de nieuwe aanslagen, heeft nog in 2021 plaatsgevonden.</p>	Laag	Dit voorval speelt niet in 2022. Wij hebben geconstateerd dat een interne controle op de berekening van de tarieven 2022 al heeft plaatsgevonden. Daarmee is de bevinding opgelost.	

10.	<p>Procesbeschrijving begrotingswijzigingen</p> <p>Er bestaat geen geformaliseerde procedure waaruit blijkt op welke wijze binnen uw gemeente begrotingswijzigingen tot stand komen en verwerkt worden. U heeft aangegeven dat hiervoor in het eerste kwartaal van 2022 een procedurebeschrijving door u wordt opgesteld. De juiste en volledige invoer van de begroting(-swijzigingen) is van groot belang voor het budgetbeer en de begrotingsrechtmatigheid.</p>	Hoog	<p>Het proces met betrekking tot begrotingswijzigingen blijft een aandachtspunt, ook in 2022. Er is inmiddels een procesbeschrijving opgesteld. De zichtbare controle op bestaan en werking van opgenomen beheersmaatregelen en de totaalcontrole op de juiste en volledige verwerking van de begrotingswijzigingen moet nog opgepakt worden.</p>	
11.	<p>De onderbouwing van prestatielevering blijft een aandachtspunt</p> <p>Wij hebben vorig jaar aanbevolen richtlijnen over het bijvoegen van documentatie over de geleverde prestatie bij een factuur op te stellen. In de huidige situatie geven de zogenaamde 'prestatieverklaarders' bij het autoriseren van facturen hun akkoord, maar wordt nog in te beperkte mate gebruik gemaakt van het systeem om een toelichting te geven of (een verwijzing naar) ondersteunende documentatie op te nemen. Achteraf is het op dit moment dan lastiger om de prestatielevering vast te stellen.</p>	Hoog	<p>Vorig jaar is aangegeven door uw organisatie dit beleid in 2022 te implementeren. Wij hebben echter vastgesteld dat ten tijde van onze interimcontrole 2022 dit advies nog niet is opgevolgd. Uw organisatie heeft al enkele jaren het voornemen dit beleid te formuleren, maar dit is toch nog niet van de grond gekomen. De bevinding is daarmee nog niet opgevolgd.</p> <p>Heldere richtlijnen kunnen leiden tot een versterking van de interne beheersing, die ook in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording van het college over 2023 ondersteunend is. Een meer risicogerichte benadering rond de verplichte vastlegging van documentatie voor de prestatielevering kan er mede voor zorgen dat voor posten waar u op voorhand gemotiveerd geen risico ziet in de prestatielevering kan worden volstaan met de digitale autorisatie (en eventuele korte toelichting) en er dan geen onderbouwende documentatie in uw administratie meer worden opgenomen. U kunt zich dan meer richten op de risicovolle(re) posten, waarbij u er dan uiteraard strikt op toe dient te zien dat de documentatie wel aanwezig is.</p>	

4. Thema's voor de jaarrekeningcontrole

4. Thema's voor de jaarrekeningcontrole

Verantwoording FermWerk

In de afgelopen jaren is de verantwoording en controle van de uitkeringskosten en daarmee samenhangende baten, de afrekening van uitvoeringskosten en presentatie en waardering van vorderingen die samenhangen met de verstrekking van bijstand in uw jaarrekening moeizaam verlopen. Voor de jaarrekening 2022 geven wij u de volgende aandachtspunten mee:

Tijdigheid verantwoording FermWerk essentieel

In de afgelopen jaren is de jaarrekening van FermWerk, waar een controleverklaring bij afgegeven is, laat beschikbaar gekomen. De definitieve jaarrekening van FermWerk is van groot belang voor uw jaarrekeningtraject omdat belangrijke informatie uit die jaarrekening één op één moet worden overgenomen in uw jaarrekening. Vooralsnog hebben wij begrepen dat de definitieve cijfers van FermWerk in juni 2023 zullen worden opgeleverd. Dat is laat in uw verantwoordingsproces en zal daarmee direct impact hebben op uw en onze planning.

Wij adviseren u daarom afspraken met FermWerk te maken over de tijdigheid van het aanleveren van de jaarrekening 2022, zodat u voldoende tijd heeft deze te analyseren en de noodzakelijke boekingen in uw administratie ten behoeve van uw jaarrekening 2022 te maken.

Afrekening FermWerk

Uw gemeente ontvangt van Ferm Werk jaarlijks een afrekening over de bestedingen over dat jaar. Deze afrekening maakt tot en met het verslagjaar 2021 geen expliciet onderdeel uit van de controle door de accountant van Ferm Werk. De afrekening is wel gebaseerd op de jaarrekening van Ferm Werk. Tot en met 2021 is de afrekening dusdanig ingericht dat u daaruit af kunt leiden wat de kosten van de totale dienstverlening zijn, maar omdat de afrekening op een hoog aggregatieniveau is opgesteld, heeft u onvoldoende zicht op de kosten per activiteit die voor u door Ferm Werk worden uitgevoerd. Momenteel voert u gesprekken met FermWerk om de afrekening een vast onderdeel van de jaarrekening van FermWerk te laten zijn en deze daarmee expliciet onderdeel van de controle te laten worden. In opzet realiseert u daarmee dat u op een eenvoudigere wijze de cijfers van de dienstverlening door FermWerk in uw jaarrekening kunt opnemen. Wat daarbij ook van belang is, is dat u met FermWerk nadere afspraken maakt over de inrichting van de afrekening. Door deze meer op uw informatiebehoefte aan te laten sluiten, wordt het ook vanuit dat perspectief gemakkelijker om de baten en lasten in uw jaarrekening te verwerken.

Voor de jaarrekening 2022 van uw gemeente adviseren wij u:

- Zichtbaar vast te stellen dat de afrekening 2022 van FermWerk aansluit op de SiSa-bijlage 2022 van FermWerk, zodat u zeker weet dat u de baten en lasten op een juiste wijze verantwoord in uw administratie en jaarrekening;

- Na te gaan (en te documenteren) wat de effecten zijn van de verantwoording van de mutatie in de voorziening dubieuze debiteuren onder de uitvoeringskosten in de afrekening 2021 van FermWerk in relatie tot de verantwoording van de uitkeringsgerelateerde baten en lasten in uw SiSa-bijlage 2022;
- Zichtbaar vast te stellen en te documenteren dat de afrekening 2022 van FermWerk juist en volledig in uw administratie en jaarrekening verwerkt (classificatie) is.

Geen zicht op uw vorderingen

Bij de controle hebben wij met uw medewerkers gesproken over de verantwoording en waardering van uw clientvorderingen, die door FermWerk beheerd worden. Hierbij werd aangegeven dat u momenteel geen zicht hebt op de omvang van uw vorderingenpositie, wat daarop binnenkomt en hoe de vorderingen gewaardeerd zijn. Wij adviseren u na te gaan op welke wijze FermWerk de vorderingen waardeert, omdat het treffen van een voorziening hierop, van invloed is op uw resultaat. Daarnaast vinden wij dit van belang, omdat, zo schreven wij in eerdere rapportages, het ons opvalt dat het percentage dubieuze debiteuren waarvoor een voorziening is gevormd relatief erg hoog is.

Interne controle energietoeslag nog uit te voeren

Uw gemeente heeft uitgaven gedaan in het kader van de energietoeslag. Deze bestedingen zijn nog geen onderdeel geweest van uw (verbijzonderde) interne controle. Omdat de totale omvang van deze geldstroom over geheel 2022 materieel zal zijn, is het van belang dat de interne controle alsnog wordt uitgevoerd. Wij adviseren u dit zo spoedig mogelijk op te pakken, zodat wij dit in januari 2023 kunnen beoordelen.

Borg- en garantstellingen – blijft alert

Uw gemeente staat garant voor een aantal leningen aan instellingen met een maatschappelijk belang, waarbij onderscheid gemaakt kan worden tussen directe en indirecte borgstelling. Bij een directe borgstelling kan de gemeente direct door de bank aangesproken worden om de borg te betalen op moment dat de partij waarvoor u borg staat niet meer aan de rente- en aflossingsverplichtingen kan voldoen. Dit zal het geval zijn als een partij in surseance van betaling of faillissement raakt. Bij indirecte borgstellingen staat een andere instantie borg en staat de gemeente garant als de betreffende instantie zelf niet meer voldoende middelen heeft om verliezen m.b.t. borgstellingen op te vangen. In dat geval verstrekt de gemeente een renteloze lening.

In de praktijk zien wij dat steeds meer organisaties moeilijker aan hun verplichtingen kunnen voldoen en dat een gemeente wordt aangesproken op de borg- of garantstelling. Voor zover wij konden nagaan, is dit momenteel bij uw gemeente nog niet het geval geweest.

Wij adviseren u om de borg- en garantstellingen te beoordelen op het risico van aanspraken richting uw gemeente en de mogelijk financiële gevolgen in beeld te brengen. Wij adviseren u tevens om de komende jaren, gezien de economische situatie momenteel, periodiek de risico's welke de borg- en garantstellingen met zich mee (kunnen) brengen zichtbaar te beoordelen en indien noodzakelijk, maatregelen te treffen.

Over de interne beheersing in het sociaal domein wordt goed nagedacht

Afwikkeling onzekerheden 2021

In ons accountantsverslag 2021 hebben wij een onzekerheid inzake de levering van zorg van € 773.000 gerapporteerd. Deze onzekerheid hield verband met het feit dat op basis van uw beleid aan aanbieders waar de totale omvang van de geleverde zorg minder bedroeg dan € 50.000 over 2021, geen controleverklaring bij de productieverantwoording noodzakelijk was en ook geen andere interne controlewerkzaamheden werden uitgevoerd om deze onzekerheid weg te nemen. Omdat er ten aanzien van de reeds verantwoorde lasten 2021 van deze “kleine aanbieders” geen significante wijzigingen in 2022 zijn opgetreden, heeft u, uit oogpunt van kosten-baten, geen verdere werkzaamheden ten aanzien van de gerapporteerde onzekerheden uitgevoerd. Wij kunnen ons daarin vinden.

Mogelijkheden tot eerder afsluiten

Gelet op het feit dat het voorspellend karakter de afgelopen jaren goed is geweest binnen de organisatie, zijn de lasten van het sociaal domein (jeugd en WMO) inclusief de ramingen die daarbij horen, betrouwbaar gebleken. U denkt daarom na over een manier om, vanaf 2023, eerder af te kunnen sluiten en in mindere mate afhankelijk te worden van de zorgkantoren met hun productieverantwoording en bijhorende controleverklaring van de accountant. Op basis van een doorrekening van de cijfers tot en met oktober 2022 naar geheel 2022, gaat u een inschatting maken van de lasten per leverancier, zodat u tijdige weet waar wel en waar geen productieverantwoording met verklaring komt. Door deze op een later moment met de definitieve cijfers te vergelijken, krijgt u inzicht of uw wijze van schatten aanvaardbaar is. Deze ervaring neemt u dan mee naar 2023. In het geval uw inschatting in de past loopt met de definitieve productieverantwoordingen die later worden ontvangen, helpt dit u bij het maken van keuzes om eerder te kunnen afsluiten. Al met al vinden wij dit een goede ontwikkeling die u zeker kan helpen in de versnelling van uw jaarrekeningproces. Inmiddels heeft u vanuit de afgelopen jaren zicht op het moment waarop per instelling de verantwoording ongeveer bij u binnenkomt. Door de aanlevering nauwgezet te volgen en door met eventuele belacties vanuit de eigen organisatie, bijvoorbeeld bij cliënten die zorg krijgen van een instelling die laat aanlevert, kunt u ook zekerheid verkrijgen over de geleverde zorg.

De versnelling die u in uw proces wilt aanbrengen om eerder zicht te krijgen op de lasten in het sociaal domein, betekent dus wel dat u goed na moet denken over de aanpak om tot voldoende zekerheid over de levering van de gedeclareerde zorg te komen. Dit zult u in uw proces moeten waarborgen, bijvoorbeeld door het uitvoeren van genoemde belacties onder uw cliënten. Wij adviseren u om zo spoedig mogelijk een plan van aanpak hiervoor te maken en dat met ons te delen.

Interne controle verstrekte hulpmiddelen

Momenteel is het zo dat voor verstrekte hulpmiddelen, zoals rolstoelvoorzieningen of aanpassingen aan een woning, u de geleverde prestatie voornamelijk op basis van afleverbonnen van de leverancier vaststelt. Met ingang van 1 december 2022 wilt u dit proces verder digitaliseren en de levering op basis van een zogenaamd 305-bericht (systeembericht) gaan controleren. U weet immers dat een cliënt in afwachting is van een voorziening en dat deze in de lucht zal komen wanneer de afgesproken voorziening niet geleverd is.

Met uw medewerkers hebben we afgesproken dat zij de beoogde controleaanpak verder zullen uitwerken en met ons delen.

Ontwikkelingen in de grondexploitaties vragen uw aandacht

Betalingen opvang Oekraïners

In de afgelopen maanden heeft u vluchtelingen uit Oekraïne opgevangen. In het kader van deze opvang heeft u onder meer maandelijks toelagen (leefgeld) aan deze vluchtelingen verstrekt. In het eerste deel van 2022 werden deze betalingen door de afdeling financiën gedaan. Vanaf 1 juni 2022 verlopen de uitkeringen via cumulus. Gelet op het feit dat u de mensen snel wilde helpen, is met name in de eerste periode uw aandacht vooral gevestigd geweest op het snel doen van betalingen, en heeft dossiervorming en interne controle in mindere mate plaats gevonden. Vanaf het moment dat u met cumulus bent gaan werken, is hier verbetering in gekomen.

Op de juistheid en rechtmatigheid van de verstrekkingen (gemiddeld circa 80 betalingen per maand) zult u de komende maanden intern controle uitvoeren. Wij adviseren u de aanpak hiervoor uit te werken en met ons te delen en de uitkomsten indien mogelijk al in januari 2023 met ons te delen, zodat wij deze dan ook kunnen beoordelen.

De gemeente Woerden heeft een aantal grondexploitaties met een verschillend risicoprofiel. Het risicoprofiel is onder meer afhankelijk van de resterende looptijd van de grondexploitatie en de omvang van de nog te realiseren kosten en opbrengsten in relatie tot de tussentijdse winstneming of verliesvoorziening. Ten behoeve van onze risico inschatting hebben wij bij de interimcontrole de lopende grondexploitaties met uw medewerkers besproken. Hierna hebben wij onze bevindingen opgenomen.

Voortgang lopende exploitaties

De jaarrekeningpost ten aanzien van de grondexploitaties is inherent onderhevig aan subjectieve schattingselementen door de invloed van parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen, rente-effecten). Deze parameters zijn bepalend voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten en kosten en daarmee ook op de jaarlijks te bepalen tussentijdse winstneming op basis van de POC-methode of een verliesvoorziening indien sprake is van een geprognosticeerde negatieve eindwaarde.

Bij uw gemeente is momenteel sprake van negen lopende grondexploitaties. In het volgende overzicht hebben wij de boekwaarde per 31-12-2021 en de inschatting van de nog te maken kosten en opbrengsten, zoals deze in de jaarrekening 2021 zijn opgenomen, weergegeven:

In exploitatie genomen complex	Boekwaarde 31-12-2021	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde te realiseren opbrengsten	Geraamd eindresultaat (eindwaarde)	Voorziening
Snel en Polanen	-7.570	41.403	-35.916	-2.083	
Defensie-eiland	16.695	313		17.008	-17.008
Kamerik Noordoost II	-169	142		-27	
Brediuspark	1.192	965	-2.389	-232	
Harmelen	529	2.777	-4.855	-1.548	
Pionier	-316	412		96	-96
Putkop Harmelen	79	7.839	-8.513	-595	
Burgemeester van Zwietenweg	21	15.380	-15.030	371	-371
Kamerik Schoollocaties	615	1.996	-4.485	-1.875	
Totaal	11.076	71.225	-71.187	11.114	-17.475

In 2022 zijn er geen nieuwe exploitaties bijgekomen.

Bij de interim-controle hebben wij met de planeconomen gesproken over voortgang en ontwikkelingen van deze exploitaties en beoordeeld of mogelijk sprake is van (waarderings-)risico's voor de jaarrekening 2022. Wij brengen u het volgende onder de aandacht:

Resultaatprognoses staan onder druk als gevolg van schaarste en kostenstijgingen

Bij alle lopende exploitaties, zo geven de planeconomen aan, wordt ten aanzien van de nog te maken kosten verwacht dat in de komende jaren sprake zal zijn van forse prijsstijgingen. Waar in de jaarrekening 2021 bijvoorbeeld nog met kostenstijgingen van 4% werd gerekend, moet nu in voorkomende gevallen soms zelfs met fors hogere kostenstijgingen rekening worden gehouden.

Naast de nog te maken kosten, is ook de verwachte resterende looptijd van exploitaties van invloed op de waardering. De impact van schattingselementen is mogelijk minder bij exploitaties met een korte resterende looptijd ten opzichte van exploitaties waar de einddatum verder in de tijd licht. Bij een langere looptijd is de invloed van schattingselementen groter, waardoor een verwachte einduitkomst minder goed te voorspellen valt of aan meer onzekerheden onderhevig is.

Snel- en Polanen

In grote lijnen vordert deze exploitaties volgens uw planning. Gelet op de resterende looptijd en de omvang van de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten ten opzichte van de boekwaarde per 31 december 2021, is mogelijk sprake van een waarderingsrisico. In het geval de prijsstijging van de nog te maken kosten 10% zou bedragen en de opbrengstraming niet wordt aangepast, zou het geraamde eindresultaat nadelig kunnen worden.

Defensie-eiland wordt administratief afgesloten in 2022

De verwachting van het college is dat de grondexploitatie in de jaarrekening 2022 administratief kan worden afgesloten. Nagenoeg alle werkzaamheden zijn inmiddels afgerond. Voor de resterende kosten zal een verplichting worden opgenomen.

In 2022 zijn nog, in beperkte mate, kosten gemaakt. Dit zal tot gevolg hebben dat in de jaarrekening 2022 de verliesvoorziening iets verhoogd zal moeten worden, omdat hier niet eerder rekening mee was gehouden.

Kamerik Noordoost II en Pionier

Bij deze exploitaties zijn alle opbrengsten inmiddels gerealiseerd. Gelet op de resterende looptijd van Kamerik Noordoost II (het college verwachtte deze exploitatie in 2023 af te kunnen wikkelen) en de nadelige aanbestedingsresultaten bij de Pionier, is duidelijk dat sprake zal zijn van prijsstijgingen op de nog te maken kosten, welke een directe invloed hebben op de waardering van de exploitaties. Bij Kamerik Noordoost II zal mogelijk sprake zijn van een kanteling naar een resterend nadelig geraamd eindresultaat en bij de Pionier zal het reeds verwachte nadelige resultaat hoger worden, waardoor de reeds getroffen voorziening moet worden aangevuld.

Acties voor de jaarrekening

Gelet op de mogelijke impact van de huidige economische ontwikkelingen op de waardering van de grondexploitaties adviseren wij u om de betrouwbaarheid en redelijkheid van de belangrijkste schattingselementen ten behoeve van de jaarrekening 2022 tijdig te evalueren en de uitgangspunten die hieraan ten grondslag liggen, waar nodig, te actualiseren. De onderbouwing van de uitgangspunten en veronderstellingen, waaronder de te hanteren parameters, achten wij van groot belang. Ook het maken van scenario-analyses kan ondersteunend zijn bij de beoordeling van de waardering van de grondexploitaties. Een positief scenario zou bijvoorbeeld kunnen leiden tot uitkomsten zoals deze in de jaarrekening 2021 zijn gepresenteerd. Een negatief scenario wat bijvoorbeeld uitgaat van kostenstijgingen van 10%, doorzettende vertraging in de uitgifte van grond en een daling van verkoopprijzen met 10% kan een behoorlijke financiële impact hebben en, uitgaande van de cijfers zoals deze in de jaarrekening 2021 staan vermeld, een kanteling in het verwachte resterende resultaat kunnen betekenen. Wij adviseren u daarom ook om, op basis van ingeschatte kansen en risico's, meerdere scenario's uit te werken, waarmee u inzicht krijgt in een eventuele schattingonzekerheid. Wij adviseren u tevens om het MPG2023 voor de jaarrekening 2022 op te stellen en vast te stellen. De huidige ontwikkelingen kunnen immers een grote impact op de waardering van de grondexploitatie hebben.

Aandachtspunten voor de controle van de Jaarrekening 2022

Op basis van de bevindingen in deze managementletter en ervaringen uit voorgaande jaren onderkennen wij de volgende aandachtspunten voor de jaarverslaggeving en jaarrekeningcontrole 2022:

- Tijdige en volledige oplevering van de jaarstukken 2022 (compleet boekwerk), inclusief de zichtbare interne controle op de naleving van de verslaggevingsvoorschriften (BBV) door middel van volledig invulling van de (door ons aan u) aangeleverde checklist BBV en de zichtbare interne controle op de interne consistentie en rekenkundige juistheid van de jaarstukken.
- Tijdige, betrouwbare en volledige aanlevering van documentatie. Wij hebben reeds een afspraak gepland met uw medewerkers die betrokken zijn bij het opstellen van de jaarstukken 2022 om afspraken te maken over de wijze van aanleveren van de gevraagde informatie.

- Zichtbare aansluitingen tussen jaarrekening, financiële administratie, sub administraties, primaire begroting en begroting na wijzigingen (nulproef).
- Het tijdig analyseren van begrotingsoverschrijdingen.
- De juiste verantwoording van lasten (investerings versus exploitatie en juiste boekjaar).
- Adequate voorbereiding van de WNT-verantwoording in de jaarrekening 2022, door de verantwoording intern te laten toetsen aan de hand van de wetgeving. In de praktijk zien wij met name dat niet alle of onjuiste looncomponenten tot het bezoldigingsbegrip gerekend worden.
- Het tijdig opleveren van de verschillende regelingen in de SiSa-bijlage door de verantwoordelijke afdelingen, zodat de interne controle op de SiSa-bijlage tijdig afgerond kan worden. Voor het verslagjaar 2022 is sprake van een weer een aantal nieuwe regelingen ten opzichte van voorgaande jaren die u moet verantwoorden. Wij adviseren u daar rekening mee te houden.
- Het onderbouwen van de voorziening WoerdenSport op basis van actuele gegevens vanuit WoerdenSport, waarbij tevens de door u te verwachte inkomsten vanuit het Rijk (SPUK IJZ subsidie) worden doorgerekend.
- Bij specificaties en onderbouwingen waarbij sprake is van complexiteit of subjectiviteit (schattingen) dient de opbouw, uitgangspunten en berekeningswijze van de post uitgewerkt te worden in een geschreven toelichting ('position paper'), zodat de uitgangspunten en berekeningen snel door ons geïnterpreteerd kunnen worden en wij tot een goed begrip van de betreffende onderdelen kunnen komen. Wij achten dit voornamelijk van belang bij:
 - Waardering van de grondexploitaties.
 - Waardering van uw vastgoed. Wij vragen om een analyse van het vastgoed dat niet meer voor de publieke taak aangewend wordt, om te bepalen of er mogelijk sprake is van een duurzame waardevermindering.
 - Waardering van de voorzieningen.
 - Waardering van uw vorderingen. Wij vragen om een analyse van de invorderbaarheid van diverse verschillende vorderingen, waaronder debiteuren sociale zaken en belastingvorderingen.
- In toenemende mate is de gemeente door uitbesteding van activiteiten afhankelijk van derde partijen voor de tijdige (en juiste) aanlevering van informatie. Mede gezien de ervaringen van uw gemeente in de afgelopen jaren is het van essentieel belang met deze derde partijen scherpe afspraken te maken en na te leven, zodat de verantwoordingsinformatie voor de vaststelling van de jaarrekening door het college beschikbaar is. Aandachtsgebieden hierbij zijn onder andere:
 - Verantwoordingsinformatie vanuit zorginstellingen voor Jeugd en Wmo.
 - Verantwoordingsinformatie vanuit Ferm Werk inzake de sociale zaken.
 - Facturatie door leveranciers (zie ook onderdeel verplichtingenadministratie).